

Russia's New Generation Warfare and Latvia

Abstrakt:

Ruský zásah na Ukrajině změnil bezpečnostní situaci v celém baltském regionu, dlouhodobá přítomnost jednotek NATO v Lotyšsku se stala pro Lotyšskou republiku životně důležitou. Jak důsledky tohoto zásahu ovlivnily současnou obrannou politiku Lotyšska rozebírá ve své studii publikované v Policy Paper 2/2014 výkonný ředitel Střediska bezpečnostního a strategického výzkumu lotyšské Národní obrané akademie Janis Berzinš. Jde o nový způsob války, o válku nové generace, která dosahuje svých cílů více méně bez použití ozbrojeného násilí, nátlakem a ovlivňováním, skrytými operacemi. Redakčně zkráceno a upraveno. Anglický originál studie je dostupný na <http://www.naa.mil.lv/~media/NAA/AZPC/Publikacijas/PP%2002-2014.ashx>. Přestože studie vznikla v dubnu 2014, redakce ji předkládá pro nadčasovost a obecnější platnost.

Abstract:

Russia's actions in the Ukraine have changed the security situation in the Baltic region, which makes NATO's long-term presence in Latvia essential for the Latvian Republic. The impacts of Russian actions on Latvian defence policy are discussed in the paper by Mr Janis Berzinš, Managing Director of the Centre for Security and Defence Research, National Defence Academy of Latvia, in Policy Paper, No. 2, 2014. It is a new way of intervention, new-generation warfare, without the employment of armed combats, using mostly influence and coercion, by means of covert operations. Abridged and adapted. The original English text is available at <http://www.naa.mil.lv/~media/NAA/AZPC/Publikacijas/PP%2002-2014.ashx>. Even though the study came into being in April 2014, the editors regard it worthy to be published, being timeless and with general validity.

Klíčová slova:

Lotyšsko, ozbrojené síly, kulturní válka, speciální síly, nepravidelné oddíly, informační a psychologická válka, permanentní válka, podvratná činnost, klamné operace, mezinárodní právo.

Key words:

Latvia, armed forces, cultural war, special forces, irregular groupings, information and psychological warfare, permanent war, subversive missions, deception operations, international law.

Úvod

Rusko považuje Ukrajinu a potažmo i Bělorusko za svoji součást, která byla ztracena po rozpadu Sovětského svazu. Jak napsal Henry Kissinger v úvodníku ve Washington Post: „... pro Rusko Ukrajina nikdy nebude cizí země.“ [1] Ukrajina společně s Běloruskem jsou považovány za záruku ruské územní celistvosti. Je to velmi citlivé téma. Historicky je jednou z nejdůležitějších ruských obranných strategií tzv. hloubka. [2] To vysvětluje, proč Rusko stále posunovalo své hranice co nejdále na Západ. Přijetí pobaltských států za členy NATO v roce 2004 je pro Rusko těžko přijatelné. Moskva požaduje, aby Západ zaručil, že bývalé sovětské republiky a satelity zůstanou neutrální nárazníkovou zónou. Faktem je, že v současné době jsou hranice NATO přibližně 160 km od Sankt-Petěrburgu, místo původních 1600 km v dobách Sovětského svazu. Pokud by se Ukrajina stala členem NATO, tak by se např. město Belgorod, které bylo v dobách SSSR hluboko ve vnitrozemí, ocitlo na samé hranici NATO.

Podle Ruska má být Ukrajina spojencem, případně neutrální zemí, a jakákoli angažovanost Spojených států a Evropské unie na Ukrajině je považována za ohrožení ruských regionálních zájmů. Moskva je přesvědčena, že Spojené státy a Evropská unie chtějí Ukrajinu vtáhnout do sféry svého vlivu. Ignorují přirozené právo Ruska na tento region. Ruským cílem bylo mít vždy Ukrajinu jako spojeneckého a podřízeného partnera. V současné době, kdy se Západ zapojil do řešení probíhající ukrajinské krize, se zdá, že tento cíl je vzdálený jako nikdy předtím. Ruská vláda je přesvědčena, že Západ financuje jak ukrajinskou opozici, tak i další organizace, jako jsou např. nevládní organizace.

Ukrajina byla pro Rusko první obrannou linií, a proto se Rusko rozhodlo jednat, aby ochránilo své regionální zájmy. Tím hlavním a nejdůležitějším jsou vojenské zájmy. Krym sloužil jako základna ruské černomořské flotile více než 250 let. Protiruská vláda by dohodu, která umožňuje Rusku mít zde základnu, mohla zrušit. Krym byl součástí Ruska, a to, že se stal součástí Ukrajiny v roce 1954, považuje Rusko za chybu. Rusko se domnívá, že je třeba dát Západu jasně najevo, že Ukrajina je opravdu ruskou první linií, musí zůstat v sféře jeho vlivu. Rusko chce demonstrovat, že musí být respektováno a považováno za stejně významné jako Spojené státy. V neposlední řadě Rusko potřebuje odvrátit pozornost veřejnosti od svých vnitřních sociálních a ekonomických problémů. Tohle však bude účinkovat jen krátkodobě a i když Putinova popularita od obsazení Krymu roste, očekává se, že strukturální problémy Ruska spolu s ekonomickými sankcemi způsobí, že jeho popularita bude brzy upadat. A konečně, je třeba jasně ukázat, že jakýkoliv pokus k odtržení od Ruské federace nebude tolerován.

Ruská kampaň na Ukrajině jako nový způsob vedení války

Ruská vojenská strategie může být rozdělena do tří vzájemně propojených úrovní. Za prvé je to doktrinální unilateralismus neboli teze, že úspěšné použití síly vyúsťuje v legitimitu jejich užití. Slabá reakce Spojených států a Evropské unie ukázala, že tato strategie je správná. Za druhé je to právní formalismus. Všechna ruská opatření jsou podložena nějakou formou zákona. Putin např. požádal ruský parlament o autorizaci použití vojenské síly na Ukrajině v případě nutnosti. Zasazení ruských sil bylo přirozeně

schváleno. Rusko používá legalitu společně s argumentem, že nikdy na Krymu nepoužilo vojenskou sílu, jako znamení svých mírových úmyslů. Popírá, že by vojensky obsadilo Krym, protože se na Krymu se prý jednalo o jednotky ukrajinské domobrany (milice). Počet rozmístěných ruských vojáků se zde zvýšil, ale toto zvýšení bylo stále v rámci bilaterální dohody mezi Ruskem a Ukrajinou.

Za třetí. Podpora referenda provedeného krymskými proruskými politickými silami, které mělo legitimizovat připojení Krymu. Podle Ruska se jedná o případ sebeurčení, který je podobný Kosovu. Západ naproti tomu považuje referendum za nelegitimní, protože porušilo ukrajinskou ústavu, bylo zorganizováno tak rychle, že ve volebních lístcích ani nebyla uvedena možnost zvolit, aby Krym zůstal součástí Ukrajiny. Rusko tvrdí, že se ze strany Západu jedná o pouhý „právní cynismus“, kdy na jedné straně Západ považuje některé akce za legitimní a jiné za nelegitimní, přestože mají stejnou povahu, podle toho zda se jedná o zájmy Západu, nebo ne. Podle Ruska jsou jeho akce důsledkem ruského závazku chránit teritoriální integritu Ukrajiny v souladu s mezinárodními smlouvami, které byly uzavřeny během devadesátých let dvacátého století.

Kampaň na Krymu byla působivou demonstrací strategické propagandy (strategical communications), [3] která měla mnoho podobností s kampaněmi během intervence v Jižní Osetii a Abcházii v roce 2008, ale také mnoho rozdílů, protože odráží operační realizaci nových vojenských směrnic, které mají být implementovány do roku 2020. Její úspěch se dá měřit faktem, že za pouhé tři týdny, bez jediného výstřelu, byla morálka ukrajinské armády zlomena a všech 190 ukrajinských základen se vzdalo. Místo toho, aby byly masově nasazeny tanky a dělostřelectvo, bylo v krymské kampani zasazeno méně než 10 000 vojáků – převážně námořní pěchota, která už na Ukrajině byla umístěna, podporovaná několika prapory výsadkových jednotek a komandy *spetznas* – proti 16 000 ukrajinských vojáků. Jako nejsilnější prostředek použít kolový BTR-80, obrněné vozidlo pěchoty. [4]

Tab.: Změny v charakteru ozbrojených konfliktů podle generála Valerije Gerasimova, náčelníka ruského generálního štábu.

Tradiční vojenské metody	Nové vojenské metody
vojenská akce začíná po strategickém nasazení (vyhlášení války)	vojenskou akci začínají skupiny vojáků během mírového stavu (válka není vyhlášena)
frontální útoky mezi velkými jednotkami, tvořené hlavně pozemními jednotkami	nekontaktní útoky mezi vysoce pohyblivými specializovanými skupinami
porazit živou sílu, palčnou sílu, získat kontrolu nad oblastí a hranicemi za účelem získání kontroly nad teritoriálním územím	zničení nepřátelské vojenské a ekonomické síly krátkými, přesnými údery na strategickou vojenskou a civilní infrastrukturu
zničení ekonomické síly a anexe teritoria	masivní použití zbraní s přesným účinkem, speciálních operací, robotiky a zbraní, které využívají nové fyzické zákonitosti (zbraně se směřovanou energií – lasery, krátkovlnnou radiaci atd.) – využití ozbrojených civilistů (4 civilisté na 1 vojáka)
bojové operace na zemi, moři a ve vzduchu	současně probíhající údery na jednotky nepřítele a zařízení na celém území
velení vojsk z pozice rigidní hierarchie	současně vedený boj na zemi, moři, ve vzduchu a v informačním prostoru

Zdroj: Gerasimov, 2013.

Po blokadě ukrajinských jednotek na jejich vlastních základnách zahájili Rusové druhou operační fázi, která se skládala z psychologického vedení boje, zastrašování, podplácení a propagandy vedené pomocí internetu a sdělovacích prostředků. Tím se vyhnuli použití palebné síly. Pro operace byla typická vysoká disciplína ruských jednotek, demonstrace nové výstroje a výzbroje jednotlivce, užití neprůstřelných vest a lehkých obrněných vozidel. Výsledkem bylo jasné vojenské vítězství na bojišti, jež bylo dosaženo velmi dobře koordinovanou kampaní strategické propagandy, s využitím srozumitelných politických, psychologických a informačních strategií (Ripley-Jones, 2014), efektivním užitím toho, čemu ruští vojenští teoretici říkají „nový způsob vedení války“ (new generation warfare).

Získané zkušenosti byly pravděpodobně využity při přípravě směrnice pro rozvoj ruských vojenských schopností [5] do roku 2020, které představují posun:

- a) od přímého ničení k přímému ovlivňování,
- b) od přímého zničení nepřítele k jeho vnitřnímu rozkladu,
- c) od války se zbraněmi a technologiemi ke kulturní válce,
- d) od války vedené konvenčními silami ke speciálně připraveným jednotkám a námezním nepravidelným oddílům,
- e) od tradičního (3d) bojiště k informačně-psychologickému vedení války a válce „vjemů“,
- f) od přímého boje k bezkontaktní válce,
- g) od lineární a lineárně členěné války k totální válce, zahrnující také nepřátelské síly a základny v týlu,
- h) od války v reálném fyzickém prostředí k válce v lidském vědomí a kyberprostoru,
- i) od symetrické k asymetrické válce, vedené kombinací politických, ekonomických, informačních, technologických a ekologických kampaní,
- j) od války časově omezené ke stavu permanentní války jako přirozené podmínky národního života.

Ruský pohled na vedení moderní války je založen na teorii, že hlavním bojovým prostorem je mysl. Vedení nových válek respektive válek nové generace bude tedy založeno na válce informační a psychologické tak, aby bylo dosaženo nadvlády u nepřátelských vojsk, získána kontrola jeho zbraní, tj. aby nepřátelské ozbrojené síly a civilní obyvatelstvo bylo morálně a psychologicky zlomeno. Hlavním cílem je co možná nejvíce omezit zasazení těžké vojenské síly a dosáhnout toho, aby vojenské a civilní obyvatelstvo naopak podporovalo útočníka, ke škodě vlastní vlády a ke škodě vlastní země. Zmínka o permanentní (stálé) válce je zajímavá, protože jejím předpokladem je permanentní (stálý) nepřítel. V současné geopolitické struktuře je nepřítelem západní civilizace, její hodnoty, kultura, politický systém a ideologie.

Fáze války nové generace mohou být rozděleny následovně (Tchekinov-Bogdanov, 2013, str. 15-22):

- První fáze: nevojenské asymetrické vedení války (zahrnující informační, morální, psychologická, ideologická, diplomatická a ekonomická opatření jako část plánu vytvořit příznivé politické, ekonomické a vojenské předpoklady pro další fáze války).
- Druhá fáze: speciální operace za účelem oklamání politických a vojenských představitelů koordinovanými opatřeními, prostřednictvím diplomatických kanálů,

masově sdělovacích prostředků, prostřednictvím vládních a vojenských agentur, únikem falešných dat, rozkazů, nařízení a směrnic (tzv. leakage).

- Třetí fáze: zastrašování, klamání a podplácení vládních a vojenských představitelů, s cílem přimět je, aby přestali plnit své služební povinnosti.
- Čtvrtá fáze: destabilizující propaganda, jež má zvýšit nespokojenost obyvatelstva, což bude umocněno příjezdem ruských militantních skupin a eskalací podvratné činnosti.
- Pátá fáze: zřízení bezletových zón nad zemí, která má být napadena, vyhlášení blokády a masové využití soukromých vojenských společností v těsné spolupráci s ozbrojenými opozičními jednotkami.
- Šestá fáze: zahájení vojenských akcí, kterým ve velkém měřítku předchází průzkum a podvratná činnost, tj. všechny typy, formy, metody operací, včetně operací speciálních jednotek, operací ve vesmíru, rádiové a elektronické operace, diplomatické zpravodajství a zpravodajství tajných služeb, průmyslová špionáž.
- Sedmá fáze: operace vedené pomocí cílených informací, elektronický boj, letecké a kosmické operace, nepřetržité letecké zastrašování v součinnosti s použitím vysoce přesných zbraňových systémů (dalekonosné dělostřelectvo, zbraně založené na využití nových technologií, včetně mikrovln, radiace, neletálních biologických zbraní).
- Osmá fáze: umlčení zbývajících míst odporu a zničení zbytků nepřátelských skupení, prostřednictvím speciálních operací vedených průzkumnými jednotkami, jež vyhledávají nepřítele a hlásí jeho souřadnice raketovým a dělostřeleckým jednotkám; palba s využitím vyspělých zbraní, soustředěná na zničení jednotek obránce, který klade stále odpor; zasazení výsadkových jednotek, které mají za úkol obklíčit body odporu; vyčišťovací operace pozemních jednotek.

Jinými slovy, Rusko umístilo ovlivňování nepřítele (influence) do středu svého operačního plánování a k dosažení tohoto cíle použilo všechny dostupné prostředky: obratnou vnitřní propagandu, klamné operace, psychologické operace a dobře koncipovanou vnější propagandu (external communications). Hlavním bylo pochopit tři cílové klíčové skupiny obyvatelstva, předvídat jejich pravděpodobné chování. Na Krymu to byla ruský hovořící většina, ukrajinská vláda a mezinárodní komunita, zvláště NATO a EU. Rusko vědělo co dělat, kdy a jaký výsledek pravděpodobně nastane.

To vše je třeba vědět, abychom porozuměli jeho strategickému významu, protože nové formy vedení války nemohou být charakterizovány jako vojenská kampaň v klasickém smyslu slova. Neviditelná vojenská okupace nemůže být považována za okupaci tak, jak je okupace definována. Ruští vojáci byli na krymském území umístěni na námořních základnách, ale také byli „oficiálně“ součástí domácí civilní milice. Na ruském území se odehrávaly klamné operace (vojenská cvičení, včetně manévřů kolem Kaliningradu), údajně za účelem zvýšení bezpečnosti pobaltských států a Polska. Ve stejnou dobu krymský parlament oficiálně – i když ne legálně, v souladu s ukrajinskou ústavou – požádal o připojení k Ruské federaci. Vysílání ukrajinských hromadných sdělovacích prostředků se stalo nedostupným, v důsledku čehož se stalo, že ruské komunikační kanály, přenášející kremelskou verzi událostí, byly schopny vytvořit paralelní realitu, legitimizující ruské akce.

Dopady na lotyšskou obrannou politiku

Rusko považuje pobaltské státy za neodmyslitelnou sféru svého vlivu. To je důvod proč Lotyšsko potřebuje vypracovat dlouhodobou komplexní národní bezpečnostní strategii. Mnozí z těch, kteří pracují mimo sektor obrany, zjednodušují obranu Lotyšska pouze na rozmístění sil NATO pro zajištění lotyšské suverenity. Je pravda, že v případě vojenského frontálního útoku jsou ministerstvo obrany a Národní ozbrojené síly připraveny reagovat odpovídajícím způsobem. Pokud ale vezmeme do úvahy pojem tzv. permanentní války, sestávající z výše popsanych následných fází vedení války, jež jsou zahajovány jedině v tom případě, že předcházející fáze byly úspěšné, tak je prostý frontální útok na lotyšské území nepravděpodobný.

Největším nebezpečím pro Lotyšsko je provedení první a druhé fáze nového ruského způsobu vedení války, protože jejich úspěch určuje implementaci následných fází. Tyto fáze zahrnují vydávání ruských pasů těm, kdo nejsou občané Ruska, podporu pseudohnutí za lidská práva, podporu organizací, které usilují o to, aby ruština byla druhým oficiálním jazykem v Lotyšsku, výzkum veřejného mínění obyvatelstva na jižní hranici a zjišťování zda by toto obyvatelstvo podpořilo scénář podobný tomu, který se odehrálo na Ukrajině atd. [6] Rusko navíc úspěšně ovlivňuje vnitřní politiku prostřednictvím některých politických stran. Protože možnost toho, zda Rusko bude eskalovat operace v Lotyšsku, záleží na úspěchu první fáze vedení války, a protože Národní ozbrojené síly nemají mandát zasahovat do vnitřních záležitostí, za to, aby v Lotyšsku nenastala situace podobná Ukrajině, mají odpovědnosti jiné instituce než armáda. Zdá se, že to je poměrně obtížný úkol, neboť Lotyšsko nemá propracovaný plán reakce na zvyšující se ruský vliv prostředky *smart power*, což může mít v nejhorším případě za následek i vývoj jako jsme mohli vidět na Krymu.

První bod, který se musí vzít do úvahy, je článek 5 Severoatlantické aliance, který uvádí, že „*strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo Severní Americe bude považován za útok proti všem*“. Protože krymská operace nebyla ozbrojeným útokem, ale realizací nových forem vedení války, zůstává otázka, do jaké míry stávající právní rámec NATO odpovídá moderním způsobům vedení války? To má vážné důsledky pro lotyšskou obrannou strategii, protože Rusko vede proti Lotyšsku, Estonsku a Litvě masivní strategickou komunikační kampaň, která mimo jiné – a ne jenom to – zahrnuje informační, psychologické a klamné operace, s využitím předem připravených informací, jež mají jejich příjemce ovlivnit náležitým směrem (reflexive control). [7]

Protože se jedná o netradiční formu boje, jež byla teprve nedávno použita v takovém velkém měřítku, je na místě položit si otázku, zda jsou právní rámce a prostředky NATO na takovou situaci připraveny a schopny se tímto zabývat. Lze o tom pochybovat. Předpokládejme, že podobná situace jako na Krymu nastane například v estonské Narvě. Může být aplikován článek 5, pokud nedošlo k ozbrojenému útoku, ale místo toho došlo k tomu, co by Rusové pojmenovali jako „demokratické právo na sebeurčení stejné povahy jako v Kosovu a na Krymu“? Jak by se takový problém měl řešit: vojensky, nebo politicky? Politici najdou ospravedlnění pro obě varianty, protože politika není morální ale pragmatická. Pokud Washingtonská smlouva zůstane taková, jaká je, může se Lotyšsko ocitnout v situaci, kdy vojenské síly NATO budou ochotny bojovat, ale politiky jim v tom bude zabráněno.

Ekonomické zájmy jsou pro některé politiky mnohem důležitější než morálka. Příkladem je dokument britské vlády, který uváděl, že proti Rusku by neměly být vyhlašovány obchodní a finanční sankce, aby to nepoškodilo londýnskou City. [8] Teprve po mezinárodním rozruchu, kdy byl David Cameron nazván politikem s morálkou hedgeového fondu, Británie prohlásila, že pokud to bude nutné, je připravena ohrozit zájmy svého finančního sektoru. [9] Výsledkem je to, jak uvedl Henry Kissinger, že „*Evropská unie musí uznat, že byrokratická váhavost a podřízení strategického rozhodování domácí politice v otázce vztahu Ukrajiny a Evropy, přivedla její jednání do krize. Zahraniční politika je umění nastavení priorit*“. [10]

Pokud nastane v jedné z baltských zemí situace podobná té, která se odehrála na Krymu, tj. situace, kdy se nejedná o přímý ozbrojený vojenský útok, do jaké míry budou nebo nebudou ekonomické zájmy silnější než povinnost chránit územní celistvost malých periferních zemí? V takovém případě existuje pro Lotyšsko pouze jediná alternativa, aby Národní ozbrojené síly vyprovokovaly ozbrojený útok, a aby tak bylo jasné, že musí být použit článek 5. Takovému scénáři se ale musíme za každou cenu vyhnout. Lotyšsko by se mělo připojit k Estonsku a Litvě a diplomatickými prostředky změnit Washingtonskou smlouvu – zejména článek 5 – tak, aby byly brány v úvahu změny spojené se čtvrtou, pátou, šestou a sedmou fází vedení války, a tím se odebral prostor pro politické manévrování. [11]

Dále je nutné ustanovit, aby lotyšská národní bezpečnost byla součástí rozhodovacího procesu na vládní úrovni. Taková rozhodnutí jsou důležitější a mají závažnější následky než pouhé předem stanovené oficiální postupy. Vůbec celá politika Lotyšska by měla být strategicky předefinována, aniž by byly změněny její základní cíle. Jestliže zatím byla v mnoha ohledech úspěšná, neznamená to že také nebyly problémy. Nejdůležitější problémem je rozdělení společnosti na Lotyše a „rusky mluvící“. Protože jazyk je faktor určující kulturní identitu, vyplývá z toho, že mnoho etnických skupin je v současné době kulturně blíže Rusku než Lotyšsku respektive lotyšskému kulturnímu dědictví. To je případ mnoha Poláků, Bělorusů, Ukrajinců, Tatarů, Uzbeků, Kazachů a dalších, kteří tvoří přibližně 13 % lotyšské populace.

Protože jejich mateřské země mají také spory s Ruskem, lotyšská vláda by měla podporovat jejich kulturní povědomí, aby byli hrdi na svou skutečnou vlast, uvědomili si rozdíly mezi sebou a rusky mluvícími občany. Stejná strategie by měla být uplatňována i u dalších etnických skupin, které údajně tvoří ruský národ, tedy na Baškiry, Čuvaše, Čečence, Mordvince, Kazachy a Avary, abychom zmínili alespoň některé. Je důležité, aby se zvýšilo jejich povědomí o tom, že jsou jedineční, a nejsou součástí ruského národa. Toho lze dosáhnout podporou rozvoje etnických komunit, snahou zachránit jejich kulturu, jazyk a historii.

Očekávané výsledky jsou dva. Za prvé jde o snížení ruského kulturního vlivu, a zároveň snížení počtu osob, které by chtěl Kreml chránit na lotyšském území. Za druhé by tato politika byla odpovědí na kritiku, že Lotyšsko ignoruje práva menšin.

Zvýšená podpora regionálního rozvoje je nutná. Lotyšská ekonomická politika dosáhla mnoho úspěchů, včetně přijetí eura na počátku letošního roku. Nemůžeme ale popřít, že ekonomický rozvoj je soustředěn převážně v oblasti Rigy. Zbytek země trpí chronicou zaostalostí. Akademická literatura ukazuje, že pocit ekonomické nejistoty je spojen se sníženou loajalitou k národu. [12] Jinými slovy, nízká úroveň ekonomického rozvoje zvyšuje ruský vliv v Lotyšsku. Účinná a praktická politika podpory regionálního rozvoje je nezbytná a měla by být považována za záležitost národní bezpečnosti.

I samotné Lotyšsko potřebuje rozšířit svoji vlastní národní politiku, protože od získání nezávislosti se pozornost soustřeďuje převážně jen na rozvoj finančního, dopravního sektoru a trhu s nemovitostmi. [13] Tyto se sektory fungují relativně dobře, avšak zemědělství, průmyslová výroba, výzkum a vývoj, stagnují. Ztráty jsou obvykle kompenzovány veřejnými penězi, což má za následek snižování rozpočtu na obranu.

Na prvních pět fází vedení války musí být připravena především bezpečnostní struktura ministerstva vnitra. Z toho důvodu je nezbytné mít kapacity v oblasti rozvědky a kontrarozvědky, prevence a předvídání, represe a neutralizace, je třeba zpracovat plán rozvoje a reforem. Problémy bezpečnostních složek, které jsou v podřízenosti ministerstvu vnitra, jsou dobře známé, byly mnohokrát probírány v estonských sdělovacích prostředcích, a tudíž se zde jimi nebudeme zabývat. Nicméně existuje jedna otázka, která spadá do této oblasti, a již nemůžeme ignorovat, a tou je činnost proruských podvratných živlů uvnitř bezpečnostních sil. Tato možnost musí být soustavně sledována, protože vnitřní sabotáž může sehrát rozhodující úlohu při přípravě nepřátelských operací.

Je nutné rozvinout operační schopnosti Národních ozbrojených sil tak, aby mohly čelit novým metodám vedení války. První krok je zřejmý: je třeba zvýšit rozpočet na obranu, nejlépe na více než 2 % HDP. Vybudování efektivního obranného systému, který bude schopen odstrašit nepřátelské síly, do té doby, než budou spojenci NATO schopni zareagovat, bude drahé.

Druhý krok spočívá v zavedení komplexního obranného plánu, který vezme do úvahy všechny výzvy představované novými formami vedení války. Předpokládejme, že se podobný scénář jako na Krymu odehraje v Lotyšsku. Národní ozbrojené síly nebudou schopny chránit územní integritu Lotyšska. Problém je v tomto případě dvojitý. Národní ozbrojené síly nemají mandát zasahovat do vnitřních záležitostí. Protože krymská operace byla oficiálně provedena místními milicemi, přijetí příslušných opatření by spadalo do oblasti pravomocí policie. Na druhé straně Národní ozbrojené síly musí do své doktríny zahrnout přípravu na čtvrtou, pátou, šestou a sedmou fázi války, jako východisko budování odpovídajících operačních schopností.

Třetím krokem by mělo být podřízení všech záležitosti národní bezpečnosti centrální koordinační instituci. To neznamená sloučit ministerstvo obrany a ministerstvo vnitra, ale podřídit všechny národní úřady a orgány výkonné moci v otázkách obrany a bezpečnosti ministerstvu obrany a generálnímu štábu Národních ozbrojených sil.

Dále je třeba zavést nový model výcviku konskripčních vojáků, a to tak, aby byly připraveny zálohy, které jsou schopné bojovat. Lotyšsko je příliš malé než aby se vzdalo úplně vojenské základní služby (conscription). Protože jsou v současné době Národní ozbrojené síly převážně profesionalizované, nemá smysl vracet se k tradičnímu modelu vojenské základní služby. Konskripční vojenská služba by měla být chápána jako období základního, ale intenzivního vojenského výcviku, k vytvoření aktivních záloh (reservists) jako součásti zemské armády (Zemessardze). Zpočátku by se tento výcvik mohl zařadit do prvních dvou let středních škol a mohl by částečně nahradit tělesnou výchovu. Po tomto období základního výcviku by se zálohy měly zúčastňovat pravidelných ročních cvičení do 45 let, nebo v závislosti na dosaženém vzdělání do 55 let. Mělo by vzniknout něco mezi finským, švýcarským a izraelským modelem, aby každý občan Lotyšska byl schopen bránit svou zemi. Mělo by se také zvážit zavedení základní vojenské služby pro ženy.

Dále by se měla změnit lotyšská legislativa tak, aby se zvýšila autonomie velitelů při rozhodování v případě odpovědi na útok. Současná legislativa vyžaduje, aby příslušný

rozkaz vydal prezident a lotyšský parlament (Saeima). Hlavní problém spočívá v tom, že by mohlo dojít k zablokování vzájemné komunikace. Rozkazy k akci mohou být vydány, ale nemusí být doručeny jak nejvyššímu velení, tak polním velitelům. Rychlá reakce je základem všeho. Může se stát, že parlament (Saeima) bude příliš dlouho jednat, než dosáhne politického konsenzu k vydání protipatření, nebo prezident může váhat, a na protipatření bude pozdě. To je také důvod proč by se měl vzít do úvahy smíšený model, který má Estonsko a Litva, model totální a neomezené obrany. V praxi to znamená, že každý občan má právo bránit se agresorovi, včetně práva na vojenskou obranu a guerillovou válku, občanskou neposlušnost, nespolupráci atd. V případě agrese by měli velitelé ozbrojených sil mít volnou ruku k vydání rozkazů pro zahájení ozbrojeného odporu, aniž by čekali na nějaké zvláštní politické rozhodnutí.

V neposlední řadě mělo být v mandátu ministerstva obrany a ozbrojených sil uvedeno, že koordinace lotyšské bezpečnosti a obrany je prioritní záležitost. Myšlenka, že úloha ozbrojených sil by měla být omezena na (sebevražedný) prapor připravený zemřít, s cílem „zoficiálnit“ napadení, jak se o tom svého času diskutovalo ve sdělovacích prostředcích, je prvním krokem k porážce. [14] Takové uvažování předpokládá třetí fázi konvenčního vedení války a je od počátku naprosto mylné. Místo spekulací o sebevražedném praporu je zapotřebí trvale zvyšovat operační schopnosti. Protože i ve vojenském sektoru probíhá snižování nákladů, všechny baltské země by měly přezkoumat svou společnou obrannou politiku a zavést integrovaný přístup v řadě civilních, politických a vojenských oblastí, včetně vytvoření integrovaných zpravodajských agentur, dobře připravené kontrarozvědky v oblasti prevence, předvídání, represe a neutralizace.

Závěrečné poznámky

Lotyšsko bylo spolu s dalšími šesti dalšími státy pozváno mezi členy Aliance na summitu NATO 2002 v Praze, členskou zemí NATO se Lotyšská republika stala v roce 2004. Jako malá země s 2,5 milionu obyvatel, s armádou asi 6,5 tisíc osob, vydává na svou obranu cca 1,75 % z HDP. Nemá tudíž schopnost se samo bránit proti útoku, jedinež v koalici s dalšími partnerskými zeměmi. Pravděpodobnost ruského přímého, frontálního útoku na Lotyšsko je velmi malá. Místo takového útoku by Rusko asi provedlo prvních pět fází nového způsobu vedení války, jak byly zmíněny dříve, aby nedalo záminku k tomu, aby NATO použilo článek 5. To znamená, že přímá okupace, která by následovala po tradičním útoku, není příliš pravděpodobná. Rusko by nejspíš Lotyšsko rozdělilo a zabralo část jeho území, stejným způsobem jako na Ukrajině. K dosažení takového cíle pravděpodobně ani není nutné začít s pátou fází války nové generace.

První fáze, nevojenské, asymetrické vedení války – jež zahrnuje informační, morální psychologická, ideologická, diplomatická a ekonomická opatření, s cílem zabezpečit příznivou politickou, ekonomickou a vojenskou situaci pro další fázi války – se v současné době již odehrává. Zahrnuje vyvolávání nespokojenosti obyvatelstva se státními institucemi, rozvířování otázky ruštiny jako oficiálního jazyka, otázku občanství, problematiku nízké sociální a ekonomické úrovně v pohraničních oblastech atd.

Druhou fází je realizace speciálních operací k oklamání lotyšských politických a vojenských představitelů koordinovanými opatřeními, která jsou prováděna prostřednictvím diplomatických kanálů, sdělovacími prostředky, na úrovni vládních a vojenských

institucí předstíraným únikem falešných informací, rozkazů, směrnic a instrukcí. Třetí fází je zastrašování, klamání a podplácení vládních úředníků a vojenských důstojníků, s cílem přinutit je přestat plnit služební povinnosti. Čtvrtou fází je zvýšení pocitu nestability mezi obyvatelstvem a příjezd ruských militantních skupin, eskalace podvratných akcí nejenom v Latgale, ale také v pohraničních oblastech Vidzene. Další a konečná fáze představuje vyhlášení blokády a hromadné zasazení soukromých vojenských společností v úzké spolupráci s místními ozbrojenými jednotkami opozice.

Největším problémem je pro lotyšskou bezpečnost a obranu celková nepřipravenost řešit takový scénář, což je důsledkem zjednodušování lotyšské obranné strategie jen na vojenské zastrašování, což je obvyklá představa osob, jež působí mimo ministerstvo obrany a Národní ozbrojené síly. I když není žádných pochyb o tom, že ministerstvo obrany a Národní ozbrojené síly jsou připraveny jednat, je nezbytné vypracovat na národní úrovni komplexní plán, protože národní bezpečnost vyžaduje víceúrovňový přístup.

Rusko se v Lotyšsku drží kombinace strategií, které jsou charakteristické pro první fázi vedení války nové generace, včetně nevojenského asymetrického vedení války. Mezi ty nejvíc viditelné příklady patří zřízení několika kanálů pro vysílání ruské propagandy, udělování ruského občanství obyvatelům, jež žijí na území Lotyšska, ale kteří nemají lotyšské občanství, vznik pseudohnutí za lidská práva a proruských politických stran.

Ruská strategie je oportunistická a odráží fáze, o kterých jsem se zmiňoval výše. Každá další kampaň se bude provádět jedině v případě dosažení dílčího vítězství. To znamená, že druhá, třetí a čtvrtá fáze nebudou zahájeny, pokud pro to nebudou existovat příznivé podmínky. Aby takové podmínky vytvořeny nebyly, za to je Lotyšsko odpovědné jen samo sobě. To je více než zřejmé. Je tomu tak ale doopravdy? Pokud ano, proč je tedy tak obtížné přijmout konkrétní protiakce proti Rusku, aby se nevytvořily podmínky, které mohou vést do další fáze?

překl. Lad. Chaloupský/red.

Poznámky k textu:

- [1] Kissinger, H. How the Ukraine Crisis Ends. *The Washington Post*, 2014, March 6, dostupné na http://www.washingtonpost.com/opinions/henry-kissinger-to-settle-the-ukraine-crisis-start-at-theend/2014/03/05/46dad868-a496-11e3-8466-d34c451760b9_story.html.
- [2] Pojem **hloubka** (depth) ve vojenské strategii znamená vzdálenost mezi silami protivníka a důležitými zařízeními, jako třeba voj. základnami, hospodářskými nebo průmyslovými centry. V operačním umění je to vzdálenost, již musí nepřítel urazit, aby těchto základen dosáhl: čím delší vzdálenost, tím jsou šance na úspěch obrany vyšší. Napoleonova či Hitlerova invaze do Ruska/Sovětského svazu jsou příklady významu hloubky při obraně země. Viz *Agreement on Settlement of Crisis in Ukraine*, dostupné na http://www.auswaertigesamt.de/cae/servlet/contentblob/671348/publicationFile/190025/140221-UKR_Erklaerung.pdf.
- [3] **Strategická propaganda** (strategic communications) nejsou jen informační operace. Je to mnohem širší využívání různých prostředků, viz Tatham, S. - Le Page, R. NATO Strategic Communication: More be Done? Riga: *Policy Paper*; 2014, No. 1, dostupné na <http://naa.mil.lv/~media/NAA/AZPC/DSPC%20PP%201%20-%20NATO%20StratCom.ashx>.
- [4] BTR-80 je ruské lehké obojživelné vozidlo z první poloviny 80. let, s ochranou proti ZHN. Posádku tvoří tři muži plus roj skládající se ze sedmi vojáků.
- [5] Podle přednášky Petera Mattssona, *The Russian Armed Forces Adapted to New Operational Concepts in a Multipolar World?*, February 19, 2014, Riga, DSPC.

- [6] Viz <http://www.apollo.lv/zinas/gluzi-ka-krima-krievijas-dienesti-slepus-peta-latvijas-iedzivotajunoskanojumu/646732>.
- [7] Termín **reflexive control** může být definován jako „(...) zásobování spojenců nebo protivníka předem připravenými informacemi, aby dobrovolně přijímali taková rozhodnutí, jež vyhovují orgánu, jenž reflexivní řízení provádí (Thomas, 2004). Komplexní analýza výsledků ruského a čínského reflexivního řízení, viz Tatham, 2013.
- [8] Viz *UK seeking to ensure Russia sanctions do not harm City of London*, dostupné na <http://www.theguardian.com/world/2014/mar/03/uk-seeks-russia-harm-city-london-document>.
- [9] Viz *London's Laundry Business*, dostupné na <http://nytimes.08/opinion/londonslaundry-business.html>.
- [10] Viz *How the Ukraine Crisis Ends*, dostupné na http://washingtonpost.opinions/henry-kissinger-to-settle-the-ukraine-crisis-start-at-end/05/46dad868-a496-11e3-8466-d34c451760b9_story.
- [11] Jde mj. o zasazení nestátní aktérů (4. fáze), bezpilotní letounů (5. fáze), kybernetickou válku (6. fáze), informační válku a strategickou propagandu (7. fáze).
- [12] Viz Hirschmann, A. O. *Exit, Voice and Loyalty: Responses to Decline in Firms, Organizations, and States*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1970.
- [13] Viz Berzinš, J. *Ideological Convergence Macroeconomic Policy Latvia*. [Nepublikováno, psáno pro European Political Science Review], 2014.
- [14] Viz <http://www.delfi.lv/news/comment/atis-klimovics-laiks-kompetenti-runat-paraizsardzibu.d?id=44362083#ixzz2xqEEGsGL>.

Použitá literatura:

- BERZINŠ, J. *Ideological Convergence and Macroeconomic Policy in Latvia*. Unpublished, submitted for publication to the European Political Science Review, 2014.
- BERZINŠ, J. *Russia's New Generation Warfare In Ukraine: Implications For Latvian Defense Policy*. National Defence Academy of Latvia, Centre for Security and Strategic Research, *Policy Paper*, No 02, April 2014.
- COHEN, A. Russia is Back. *The National Interest*, 2013, September 13, dostupné na <http://nationalinterest.org/commentary/russia-back-9077>.
- GERASIMOV, Valery. Russian Military Doctrine. *Military-Industrial Kurier*, 2013, February 27, dostupné na <https://www.facebook.com/notes/robert-coalson/russian-military-doctrine-article-by-general-valery-gerasimov/10152184862563597>.
- HIRSCHMANN, A. O. *Exit, Voice and Loyalty: Responses to Decline in Firms, Organizations, and States*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1970.
- KISSINGER, H. How the Ukraine Crisis Ends. *The Washington Post*, 2014, March 6, dostupné na http://www.washingtonpost.com/opinions/henry-kissinger-to-settle-the-ukraine-crisisstart-at-the-end/2014/03/05/46dad868-a496-11e3-8466-d34c451760b9_story.html.
- RIPLEY, T. - JONES, B. Analysis: How Russia Annexed Crimea. *IHS Jane's Defense Weekly*, 2014, No. 51, issue 14, p. 5.
- TATHAM, S. *U.S. Governmental Information Operations and Strategic Communications: a Discredited Tool or User Failure? Implications for Future Conflict*. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute and U.S. Army War College Press, 2013.
- TCHEKINOV, S. G.-BOGDANOV, C.A. O charaktere i soderzanii vojny novogo pokolenia, *Vojennaja mysl*, 2013, No. 10, ISSN 0236-2058.
- THOMAS, T. L. Russia's Reflexive Control Theory and the Military. *Journal of Slavic Military Studies*, 2004, Vol. 17, no. 2, pp. 237-256.